

УДК 338.24:366.636

**УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНІ.**<http://orcid.org/0000-0003-2185-178X>

Кравченко Марина Сергіївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь.

Кетриш Олексій Сергійович, магістр кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності ІВ-15-М

Kravchenko Maryna, Ph.D., associate professor, assistant professor of economics and intellectual property SHEE "Azov State Technical University" m. Mariupol.

Ketrysh Alex, master of the Department of Economic Theory and the EC-15-M Intellectual Property

Kravchenko M., Ketrysh A. Information resources management as a tool to manage social and economic processes in Ukraine.

This article focuses on the management of intangible assets as a social and economic process management tool in Ukraine. The article emphasizes the importance of staff qualifications and its impact on the organization's activities. What further affects not only the individual organization or company, and its total weight affect the image, prestige and the level of the entire state. It is proved that the development of IT has led to the free flow of information, backed by the power of information, has created a situation in the world, when the cultural autonomy of many nations increasingly wound up under the pressure of communication influences from outside, mainly from powerful economies control information market. It is proved that the formation of IP management system for Ukraine at this stage of its development becomes a strategic direction and requires public authorities address the problems arising from a unified methodological positions. State policy in the sphere of national information resources should be aimed at ensuring the promotion of conditions of production, storage, distribution and comprehensive utilization of all types of R & D, free access to them by the citizens and organizations of any ownership, eventually - to increase the efficiency of enterprises and organizations, state authorities and local self-government.

Кравченко М.С., Кетриш О.С. Управління інформаційними ресурсами як інструмент управління соціальними та економічними процесами в Україні.

Дана стаття присвячена управлінню нематеріальними активами як інструментом управління соціальними та економічними процесами в Україні. У статті наголошується на важливості персоналу його кваліфікація і вплив на діяльність організації. Що надалі впливає не тільки на конкретну організацію або фірму, а в своїй загальній масі впливають на імідж, престиж і рівень всієї держави. Доведено, що розвиток ІТ, що призвів до вільного потоку інформації, підкріплений інформаційною могутністю, створив таку ситуацію у світі, коли культурна автономія багатьох націй все більше ліквідується під тиском комунікаційних впливів ззовні, головним чином з боку могутніх економік, що контролюють інформаційний ринок. Доведено, що формування системи управління ІР для України на даному етапі її розвитку стає стратегічним напрямком і потребує від органів державної влади вирішення проблем, що виникають із єдиних методологічних позицій. Державна політика у сфері національних інформаційних ресурсів повинна бути спрямована на забезпечення формування умов виробництва, збереження, поширення і комплексного використання усіх видів ІР, вільного доступу до них із боку громадян і організацій будь-якої форми власності, в остаточному підсумку – на підвищення ефективності діяльності підприємств і організацій, органів державної влади і місцевого самоврядування.

Кравченко М. С., Кетриш А. С. Управление информационными ресурсами как инструмент Управления социальными и экономическими процессами в Украине.

Данная статья посвящена управлению нематериальными активами как инструментом управления социальными и экономическими процессами в Украине. В статье подчеркивается важность персонала его квалификация и влияние на деятельность организации. Что в дальнейшем влияет не только на конкретную организацию или фирму, а в своей общей массе влияют на имидж, престиж и уровень всего государства. Доказано, что развитие ИТ, привел к свободному потоку информации, подкрепленный информационной мощью, создал такую ситуацию в мире, когда культурная автономия многих наций все больше ликвидируется

под давлением коммуникационных воздействий извне, главным образом со стороны мощных экономик контролируют информационный рынок. Доказано, что формирование системы управления ИР для Украины на данном этапе ее развития становится стратегическим направлением и требует от органов государственной власти решения проблем, возникающих с единых методологических позиций. Государственная политика в сфере национальных информационных ресурсов должна быть направлена на обеспечение формирования условий производства, хранения, распространения и комплексного использования всех видов ИР, свободного доступа к ним со стороны граждан и организаций любой формы собственности, в конечном итоге - на повышение эффективности деятельности предприятий и организаций, органов государственной власти и местного самоуправления.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку держави високу важливість набуває вплив інформаційних та інтелектуальних ресурсів на державний розвиток. З цього вивчення даного питання має досить високий пріоритет.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день питаннями наукового обґрунтування організаційних проблеми управління інформаційними ресурсами займається Пархоменко В.Д. Підлуська С.Г. займається питаннями пошуку інформації. Окрім цього, питаннями управління інформаційними ресурсами займаються наступні вчені сучасності: Рекуненко Т.О., Сорокіна А., Марутян Р.

Метою статті є вивчення поняття інформаційних ресурсів з різних точок зору, а також визначення пріоритетних напрямків політики держави стосовно підтримки і розвитку інформаційних ресурсів.

Результати дослідження. На початку третього тисячоліття інформація стає одним із найбільш важливих ресурсів. Зростаюча залежність від наявності інформації, рівня розвитку та ефективності використання засобів її обробки та передачі призвела до виникнення такого принципово нового поняття як інформаційні ресурси, яке є центральним поняттям даної роботи. Тому доцільно привести ряд трактувань та визначень цього терміну.

За тлумачним словником, слово "ресурси" походить від французького *ressource* – допоміжні засоби (грошові кошти, цінності, запаси, можливості, джерела прибутків тощо) [1,с.28]. Наявність корисних ресурсів у будь-якій сфері діяльності – це гарантія і застава її стабільності та процвітання.

В ХХ столітті в складі ресурсів виділяли матеріальні, енергетичні, трудові, фінансові, технологічні. Із кінця 70-х років ХХ ст. у наукове і практичне життя стало широко входити шосте поняття: інформаційні ресурси. Їх не можна розглядати як різновид інших – вони існують самостійно і мають власні унікальні властивості та велике суспільне значення і впливають на всі суспільні процеси.

За своєю значимістю ІР не тільки не поступаються іншим видам стратегічної сировини, але і відносяться до найбільш важливих ресурсів, що визначає насамперед інтелектуальну, а також економічну, політичну і військову міць їхнього власника. Тобто ресурси є необхідними елементами людської діяльності. Вони виробляються, перетворюються, використовуються тощо.

Згідно законодавства ІР визначається як "сукупність документів в інформаційних системах" [2,с.72]. ІР науково-технічної інформації – рушійна сила прогресу – законом визначено як "систематизоване зібрання науково-технічної літератури і документації (книги, брошури, періодичні видання, патентна документація, промислові каталоги, конструкторська документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, депоновані рукописи, переклади науково-технічної літератури і документації), зафіксовані на паперових чи інших носіях" [3,с.34].

Визначення ІР як сховищ документованої інформації відображає аспект масиву документів достатньо, але аспект потоку документів – недостатньо. Деякі вітчизняні та зарубіжні вчені вважають доцільним відносити до складу ІР сучасні ІС, ІТ, а в окремих випадках і персонал, що опрацьовує інформацію.

ІР являє собою симбіоз знань та інформації. Інформація – це відомості про суб'єкти, об'єкти, явища і процеси. Згідно законодавства України інформація – відомості, подані у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи в інший спосіб.

Найбільш прийнятним варіантом термінологічного визначення ІР є такий: "Це окремі документи і масиви документів, результати інтелектуальної, творчої та інформаційної діяльності, бази та банки даних, всі види архівів, бібліотеки, музейні фонди та інші, що містять відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації, є об'єктами права власності всіх суб'єктів України і мають споживчу вартість (політичну, економічну, соціокультурну, оборонну, історичну, ринкову, інформаційну тощо)" [4,с.46].

ІР – це інтелектуальний ресурс, фактор колективної творчості і головні труднощі в розумінні його природи і функцій полягають у розкритті механізму перетворення знань на силу, способів його впливу на матеріальні фактори прогресу. Але сам по собі ІР не рухає системи. Її рушіями виступають матеріальні сили, енергетичні і трудові фактори. ІР немов фермент перетворює ці матеріальні фактори з латентного в активний стан і спрямовує їх у задане русло.

Виділяють сім основних особливостей ІР: на відміну від інших видів ресурсів ІР практично невичерпний; з використанням ІР не зникає, а зберігається і навіть збільшується; ІР не є самостійним і сам по собі має лише потенційне значення. Тільки поєднуючись з іншими ресурсами – досвідом, працею, кваліфікацією, технікою, енергією, сировиною – він є рушійною силою; ефективність застосування ІР пов'язана з ефектом повторного виробництва знань.

Інформаційна взаємодія дозволяє одержати нові знання ціною менших витрат, порівняно з витратами праці, енергії, часу на його пряме генерування; ІР є формою безпосереднього включення науки до складу виробничих сил. В індустріальному суспільстві наука виступає опосередкованою і безпосередньою продуктивною силою. Посередником при цьому виступають машини, нові матеріали і препарати. Радикально змінюється характер дії ІР: продуктивність праці підвищується не на проценти, а на порядки в 10-100 разів. Здійснюється перехід до тематичних виробничих систем, основою функціонування яких служать ІР та інформаційні зв'язки; ІР виникають в результаті не просто розумової праці, а її творчої частини; перетворення знань в ІР залежить від можливості їхнього кодування. Існують дві форми ІР як відчужуваних знань, що стають повідомленнями: пасивна і активна. Модель – це опис системи, що відображає певну групу її властивостей. Програма і проспект – кінцеві, синтетичні форми існування ІР у його життєвому циклі. Модель, алгоритм, програма, проект і особливо бази знань – виступають активними формами ІР. Книги, статті, патенти, бази даних є пасивними формами.

Наслідки технологічних інновацій прискорили революцію у відтворенні і розповсюдженні ІР. На відміну від багатьох галузей матеріального виробництва ІР буде відігравати зростаючу роль як в економіці окремих країн, так і в світовій економіці. Ця роль визначається фундаментальними інтеграційними процесами, що відбуваються в людському суспільстві, особливо процесом інформаційної інтеграції людства, що забезпечується бурхливим розвитком міжнародної інфраструктури, включаючи комунікаційні мережі і центри накопичення і передачі інформації. Виникнення індустрії ІР призвело до радикальної зміни структури робочої сили. В найбільш розвинутих країнах більше половини всіх працюючих зайнято в індустрії ІР. Це пояснюється випереджаючим ростом нової галузі в порівнянні з іншими галузями економіки.

Життєдіяльність будь-якого члена суспільства супроводжується потоком інформаційних повідомлень, які фіксуються на папері, фотознімках, в комп'ютерах і перетворюються на ІР. Частина цих ресурсів є індивідуальною власністю і може бути недоступна для інших людей. Ця частина являється розширенням внутрішніх ІР, що містяться в пам'яті людини.

Продуктування ІР є одним з основних завдань інформаційного суспільства. Під продуктуванням ІР звичайно розуміють створення нових видів ІР на основі існуючих даних, інформації, знань.

Для створення ефективних ІР необхідно провести повний і ґрунтовний аналіз даних, інформації та знань, які закладаються у ресурс; визначити взаємозв'язки між ними. Це є основною проблемою при створенні автоматизованих засобів розробки ІР.

Історично першою технологією продуктування ІР є ручна обробка даних, інформації, знань. Зараз все більшого поширення набувають автоматизовані системи продуктування ІР. До них можна віднести засоби автоматизації розробки та наповнення БД, інформаційних колекторів тощо.

Процес продуктування ІР потребує реалізації декількох етапів: формалізація; визначення параметрів ресурсу; інтеграція; захист; визначення засобів; системна інтеграція технології. На першому етапі вирішується задача формалізації створення того чи іншого ресурсу. ІР повинен дозволяти вирішувати певні задачі, а тому має задовольняти ряду вимог. На даному етапі проводиться формальний опис таких вимог, який представляє собою опис на певній мові ресурсу, що розроблюється – від мети створення до засобів реалізації. Для формалізації може бути використана структурована природна мова, умови, характеристики, моделі, правила тощо.

На другому етапі визначаються конкретні параметри необхідного ресурсу. Серед них можуть бути спосіб та порядок доступу, характеристики інформації (даних, знань), що зберігаються, об'єм даних, структура ресурсу, тощо.

Важливим питанням є інтеграція ІР з іншими ресурсами та з ІС користувача.

Інтеграція ІР може проходити на трьох рівнях: рівень файлів; рівень операційного середовища; рівень інформаційно-телекомунікаційних систем.

Інтеграція ІР може бути досягнута за рахунок визначення єдиних стандартів взаємодії ресурсів. Прикладом такого стандарту може бути клас стандартів OSI (Open Systems Interconnection reference model) [5,с.37].

Дуже важливою на сьогодні є задача забезпечення захисту ІР, тому що у інформаційному суспільстві знання, інформація, дані стають найбільшою цінністю.

Все це призводить до необхідності урахування питань безпеки при розробці ресурсу на абонентському, каналному і мережевих рівнях.

Для цього використовуються організаційні і технічні методи та засоби захисту. На абонентському рівні застосовуються системи розмежування та розподілу прав доступу до засобів доступу інформаційно-комунікаційної мережі. На каналному рівні застосовуються методи сегментації та логічної структуризації інформаційних потоків та відповідні технічні засоби, як то мережеві маршрутизатори та мережеві екрани та криптографічні методи за засоби захисту від несанкціонованого доступу. Для забезпечення адекватної цінності ІР захисту інформації пропонується застосування системи управління безпекою організаційної структури, яка об'єднує методи і засоби захисту в єдину систему.

За визначеними на попередніх етапах відомостями обираються засоби створення ІР. Варто визначити, що створення комп'ютеризованої інформаційно-комунікаційної системи не завжди є виправданим. Якщо приймається рішення про доцільність створення саме комп'ютерного ресурсу, то для його створення можливе використання існуючих технологій автоматизації розробки БД, інформаційних сховищ та інформаційних колекторів.

Продуктування ІР являє собою циклічний процес. ІР повинен постійно розвиватися. Після реалізації ресурсу або навіть певної його частини виникають нові задачі, які призводять до необхідності нового циклу вдосконалення. Крім зазначеного порядку роботи можливий і зворотній шлях – повернення на попередній етап продуктування ІР. При проектуванні ІР необхідно визначити, які засоби обробки інформації він має реалізувати. Важливою задачею є організація пошуку у ІР. Можна виділити такі методи пошуку: повний перебір; індексація; класифікація; тегування [6,с.16].

Пошук інформації досить часто організовується ієрархічно, тобто ведеться пошук у результатах попереднього пошуку. У таких випадках пошук буде проводитися швидше, якщо зберігати проміжні результати пошуку. Таким чином можна не починати пошук спочатку. Однак такий підхід складно застосувати у деяких пошукових системах, так як він вимагає додаткових ресурсів. Тому досить часто ієрархічний пошук реалізується простим додаванням нової умови до попередніх.

Використання індексації, класифікації та тегування вимагає первинної обробки інформації. Така обробка включає аналіз інформації з метою її класифікації. Таким чином неструктуровану інформацію можна певним чином структурувати. Аналіз документів може проводитися за змістом або за діями користувачів. Аналіз за діями користувачів дозволяє з'ясувати, наскільки документ відповідає визначенню для нього ключовим словам чи класам.

Таким чином, можна стверджувати, що для досягнення конкурентоспроможності організаційної структури на ринку їй необхідно розробляти ІР та системи їх обробки. Тому дуже актуальним є питання визначення єдиного універсального підходу, який дозволив би приймати обґрунтовані рішення та обирати оптимальні засоби та методики для продукування ІР. У всіх сформованих до теперішнього часу напрямків теоретичних досліджень ІР по суті досліджуються одні й ті ж проблеми роботи з ІР, однак в кожному напрямку досліджень вибраний певний пласт цих ресурсів. Оскільки інтеграційні процеси домінують на сучасному етапі розвитку цивілізації, створення єдиної теоретичної основи вивчення ІР дозволяє розкрити фундаментальний характер їх формування і використання для забезпечення функціонування і прогресу людства.

Враховуючи зростаючу роль ІР у сучасному світі, держава зобов'язана створити умови і механізми для формування, розвитку і ефективного використання ІР у всіх сферах діяльності і, насамперед систему управління національними ІР України.

В процесі формування системи державного управління національними ІР мають бути забезпечені цілісність системи, системність та ієрархічність її будови, стабільність організації та сумісність її зв'язків з навколишнім середовищем, а також враховані об'єктивні характеристики ІР, засобів їх обробки і передачі як об'єктів управління.

При здійсненні відповідної державної інформаційної політики щодо управління національними ІР створюватимуться засади:

для реалізації конституційного права громадян "вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію" (ст.34 Конституції України) [7,с.9];

для вирішення завдань формування національного інформаційного простору, його входження у світовий інформаційний простір, забезпечення інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки;

формування демократично орієнтованої масової свідомості;

формування й становлення сфери інформаційних послуг на ринку інформації;

розширення правового поля регулювання суспільних інформаційних відносин.

Головну мету державної інформаційної політики стосовно національних ІР можна сформулювати як створення необхідних економічних і соціокультурних умов та правових і організаційних механізмів формування, розвитку, використання ІР в усіх сферах життєдіяльності держави.

Відповідно до головної мети державної політики щодо ІР функціями державного управління цією сферою діяльності виступають: розробка і прийняття політичних рішень, законодавчих, нормативно-правових актів правового забезпечення системи управління національними ІР та удосконалення правових й організаційних механізмів реалізації правових норм чинного законодавства; розробка і реалізація організаційних і нормативно-методичних заходів щодо координації діяльності відомчих і регіональних структур та недержавного сектору в сфері формування й використання ІР; розробка і реалізація фінансово-економічних методів регулювання діяльності щодо формування і забезпечення

використання ІР; забезпечення державної реєстрації ІР, повноти створення первинних і похідних ІР на основі інформації, що створюється у процесі діяльності державних органів, органів місцевого і регіонального самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності; забезпечення ефективного використання і захисту ІР у діяльності державних органів, органів місцевого і регіонального самоврядування та державних підприємств, установ, організацій; забезпечення захисту громадян, суспільства і держави від хибної, спотвореної та недостовірної інформації; здійснення єдиної державної політики наукового забезпечення системи державного управління формуванням, розвитком і використанням національних ІР; кадрове забезпечення функціонування системи державного управління національними ІР; інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері управління ІР; контроль за встановленим порядком і правилами формування, поширення і використання ІР[3,с.32].

В Україні сформована відомча система управління ІР. Стосовно деяких видів ІР органи виконавчої влади здійснюють міжгалузеві функції організаційного, нормативно-методичного забезпечення, координування і контролю. Зокрема: статистичні ІР – Держкомстат України; формування державного архівного фонду – Державне архівне відомство; сфери нерухомості і державного майна – Фонд державного майна України; сфери фінансування матеріального виробництва, науки та інших видів діяльності – Мінфін України; сфери правової інформації та реєстрації нормативно-правових актів – Мін’юст України; сфери трудових ресурсів та охорони праці – Мінпраці України [8,с.8]. Тобто, починаючи з рівня виконавчої влади, не утворена ієрархічна вертикаль формування, поширення і використання ІР та відсутні деякі елементи функціональної організаційно-правової системи управління й захисту ІР.

У системі центральних органів виконавчої влади утворено і діє Державний комітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення. Було б логічним віднести вирішення наведених задач до компетенції цього державного органу. Однак ознайомлення із функціями комітету дає підстави для висновку, що він здійснює заходи щодо реалізації державної інформаційної політики лише у сфері діяльності засобів масової інформації, телебачення, радіомовлення і видавничої справи.

Разом з тим у державі залишається не сформованою загальнодержавна система управління і захисту ІР, не підпорядковані єдиній меті та завданням державної інформаційної політики, державні органи що входять до цієї структури: Державний комітет зв’язку та інформатизації України, Національна Рада України з питань телебачення і радіомовлення, а також міністерства і відомства, що здійснюють міжгалузеве та відомче управління певними видами ІР.

У нашій країні склалася хибна практика формування організаційної структури державних органів, що здійснюють управління конкретними напрямками інформаційної діяльності – сфері найбільш чутливої й вразливої як для негативних внутрішніх, так і зовнішніх впливів. Спочатку формується організаційна структура органів державної виконавчої влади, а потім робиться спроба раціонально розподілити функції між ними.

Фактично ігнорується дія об’єктивної закономірності, відповідно до якої стабільна організація управління системою та окремими напрямками її діяльності може бути досягнута тільки у разі, якщо організаційна структура формується виходячи з функцій державного управління, а не навпаки.

Так, Положення про Державний комітет зв’язку та інформатизації України було затверджено через півроку після рішень про черговий етап адміністративної реформи.

Важливою проблемою залишається ресурсне забезпечення державної інформаційної політики щодо формування, поширення, використання і захисту ІР України. Головною причиною появи цієї проблеми є невизначеність пріоритетів державної інформаційної політики на вищому рівні державного управління.

Таким чином, можна зробити висновок що державне управління інформаційною сферою, основу якої становлять ІР України, залишається найбільш неврегульованою сферою державної управлінської діяльності. Управління ІР – це повсякденний і безперервний процес. Будь-які вади у структурі та функціонуванні системи державного управління цими процесами призводять до непоправних збитків суспільству і державі.

У правовому, організаційному та організаційно-технічному плані Україні ще багато треба зробити для створення системи управління національними ІР, надійного захисту каналів державного управління, новітніх технологій, сучасних виробництв, ІР, що забезпечують або забезпечуватимуть провідні позиції країни у світі – всього того, що потребує правового захисту з боку держави. Система державного управління ІР формується та вдосконалюється у процесі становлення держави і вимагає здійснення виваженої державної політики, відповідних практичних кроків. У державі відбувається нелегкий пошук шляхів створення та вдосконалення науково обґрунтованої, економічно доцільної системи управління ІР, дія якої має бути спрямована на те, щоб накопичені суспільством знання працювали передусім на розвиток економіки держави.

На сьогоднішній день основу економіки розвиненої держави починають складати ІР, а саме поняття національних ІР претендує на роль економічної категорії.

Всі провідні держави забезпечують жорсткий захист тих власних ІР, які становлять підґрунтя їхнього економічного і науково-технологічного лідерства у сучасному мінливому світі, та вживають усіх заходів для отримання певної інформації ззовні. Тому перед Україною передусім постає завдання аналізу наявності та прогресивності ІР, які характеризують названі сегменти інформаційного ринку, та формування відповідної бази даних. Основу економічних ІР становлять друковані та електронні публікації і документи. Україна за кількістю та складом має неабиякі обсяги економічних ІР: ІР державної системи статистики, ресурсів органів державної влади та місцевого самоврядування, галузей і сфер економіки. Економічні ІР становлять запасник інформації, наявної або тієї, що створюється, для використання у всіх областях знань і діяльності суспільства і держави.

Результати економічної діяльності зазвичай містяться в базах даних, відтворюючих реальний стан економічного розвитку держави. Зокрема, кожна державна установа, науково-дослідний інститут, інформаційно-обчислювальний центр, підприємство незалежно від розмірів та форми власності, почали створювати необхідні для своєї діяльності бази даних. Такі бази даних вміщують різні обсяги ІР, наявність яких уможливорює розвиток діяльності власників баз даних, зокрема для прийняття управлінських рішень й аналізу інформаційної ресурсної бази країни [9,с.62].

Наявність значної ресурсної бази дозволяє бачити та аналізувати стан соціально-економічного розвитку України, оперативно визначати критичні ситуації, розробляти сценарії виходу з кризових ситуацій, координувати взаємодію суб'єктів господарювання. Слід відзначити, що в Україні останнім часом сформована значна кількість баз даних.

Державна інформаційна політика штучно відірвана від матеріально-енергетичної основи і реального економічного життя суспільства і держави. Наслідком цього є поширення в суспільстві різних квазітеорій інформаційного сектора: "інформаційна економіка – лише як обмін інформацією та знаннями"; необмежена свобода і повна відкритість інформаційної діяльності; інформатизація економічної сфери як засіб лікування всіх економічних і соціальних хвороб; інтеграція у глобальну економіку та світовий інформаційний простір за будь-яку ціну тощо. Все це на інформаційно-теоретичному рівні гальмує осмислення проблем економічного і соціального розвитку, заважає накопиченню в суспільстві певної величини критичної маси, об'єктивної і достовірної соціально важливої інформації, від якої вирішальною мірою залежить вектор розвитку.

Економічна теорія свідчить, що ефективне функціонування сучасної ринкової економіки неможливе без надійного і достовірного інформаційного забезпечення, від якого

залежить поведінка суб'єктів економічних відносин, їхня конкурентоспроможність та результативність економічної діяльності.

Самостійне економічне існування для багатьох компаній і установ робить необхідним створення незалежної, якісної системи інформаційного забезпечення.

Спочатку підвищується інтерес до законодавчої та внутрішньо-економічної інформації, необхідної для економічної діяльності на внутрішньому ринку, а згодом, особливо при активній діяльності на зовнішньому ринку, з'являється зацікавленість у інших видах інформації: маркетинговій, патентній, науково-технічній, ринковій.

Джерела постачання такої інформації в загальному випадку добре відомі – це періодична література, інформаційні продукти державних установ України, інформаційні продукти інших організацій, інформаційні продукти закордонних установ, IP Internet, IP телекомунікаційного доступу, що розповсюджується на засаді комерційних угод. Переваги і недоліки цих джерел більшості користувачів відомі. Але жодне джерело не може претендувати на абсолютну достовірність відомостей, а також охоплювати свою тематичну сферу на 100%. Таким чином надійна система інформаційного забезпечення установи повинна орієнтуватися на кілька джерел різних типів, за винятком випадків, коли мова іде про офіційну інформацію.

Аналіз стану інформаційної складової економічного розвитку свідчить про безсистемність і хаотичність функціонування інформаційно-економічного середовища України, яке здебільшого наповнюється недостовірною, а в окремих випадках і спотвореною інформацією.

Так, за оцінками експертів, система статистичної звітності не забезпечує отримання достовірної інформації, насамперед, це стосується сфери зовнішньоекономічної діяльності та паливно-енергетичного комплексу. Різні дані щодо зовнішньої торгівлі оприлюднюють Державний комітет статистики України і Державна митна служба, а оцінки показників зовнішньої торгівлі, зроблені в Україні, значно відрізняються від показників, що наводяться її зарубіжними партнерами.

Суперечна інформація, яка використовується представниками різних політичних сил і економічних шкіл у період щорічних бюджетних дебатов. І тільки в ході виконання бюджету виявляється, що заплановані пропозиції мають значні розбіжності з об'єктивною реальністю.

Отже, відсутність належного інформаційного забезпечення унеможливає стратегічне і тактичне планування господарської діяльності суб'єктами економічної діяльності і створює умови для недобросовісної конкуренції та постійного порушення прав споживачів.

Реальністю є також штучна закритість інформаційно-економічних потоків, що циркулюють в Україні. У зв'язку з відсутністю ефективних механізмів державного регулювання рівних можливостей доступу до загальнодоступної економічної інформації багато суб'єктів господарювання працюють без знання умов ринкового середовища. Фактично галузева і відомча інформація, створена на кошти платників податків, використовується, як правило, у вузьковідомчих інтересах.

Перевагу у доступі до неї отримують лише комерційні структури, утворені при багатьох державних органах, котрі безкоштовно користуються централізовано зібраною інформацією і самочинно встановлюють ціни на інформаційні послуги.

Користувачі, що не мають можливості оплатити ці послуги, змушені користуватися нелегальними каналами отримання необхідної економічної інформації [10, с.69].

Можна навести багато прикладів, що характеризують сучасний інформаційно-економічний простір як фрагментарний, дезінтегрований, і все це є підставою для таких висновків.

Дезінтеграція інформаційно-економічного простору і тривалий інформаційний хаос в економіці створювали передумови для припинення і навіть згорання складних виробничих

процесів, невдалої орієнтації національних виробників у конкурентному середовищі сучасного ринку.

Відсутність надійної і достовірної інформації стосовно всіх соціально-економічних складових унеможливує прогнозування і раціональне планування стратегічного розвитку на далеку перспективу Країна, яка неспроможна організувати поєднані в загальну інформаційну систему надійні інформаційно-економічні потоки, що дозволяють прогнозувати і планувати складний комплекс економічного і соціального розвитку на основі досягнень науково-технічного прогресу, приречена на втрату економічної самостійності, незалежності, перетворення на сировинний придаток розвинених країн.

Дезінтеграцію інформаційно-економічної складової єдиного інформаційного простору України неможливо перебороти будь-якими одиничними організаційними або технічними заходами. Зумовлено це значним поширенням і глибоким укоріненням дезінтеграційних процесів. Потрібен комплекс взаємоузгоджених і взаємопов'язаних дій, які було б доцільно визначити виваженою державною політикою, адекватною внутрішнім та зовнішнім загрозам [3,с.31].

Для формування розвиненого та ефективно функціонуючого інформаційно-економічного середовища було б доцільним здійснити такий комплекс заходів.

Організувати розробку і впровадження організаційних і правових механізмів очищення інформаційно-економічного середовища від недостовірної і спотвореної інформації. Визначити державні органи, їхні компетенції і відповідальність за формування достовірної, надійної інформації для своєчасного надання її суб'єктам господарювання України. Забезпечити рівні умови для доступу до загальнодоступної економічної інформації всім суб'єктам економічних відносин, тобто до інформації, яка в розвинених країнах є суспільним надбанням. Доцільно також на законодавчому рівні посилити захист економічних інтересів споживачів, суспільства і держави. Інформаційне законодавство фактично не захищає користувачів інформації від зловживань, пов'язаних з поширенням різного роду недостовірної і спотвореної інформації.

Забезпечити удосконалення системи інформаційного забезпечення суб'єктів економічної діяльності як на традиційній основі, так і шляхом застосування інформаційно-телекомунікаційних систем.

Потребує вирішення і комплекс інформаційно-економічних проблем, а саме: налагодження надійних процедур індексації вартісних пропозицій, грошових потоків, прибутків і витрат на випадок сплеску неконтрольованої інфляції; розробка та впровадження критеріїв оцінки стану економічних об'єктів через неефективність застосування критеріїв рентабельності, які використовуються в стабільній ринковій економіці; розв'язання проблем державного впливу на ринкові відносини, наприклад, в процесі зовнішньої економічної діяльності тощо[11,с.18].

Формування на інформаційно-теоретичному рівні необхідних уявлень про економічний і соціальний розвиток в сучасних умовах є проблематичним без всебічного осмислення процесів глобалізації та інтеграції.

З точки зору інформаційної складової національного інформаційно-економічного середовища, з урахуванням глобальних інтеграційних процесів, напрямками вирішення проблем в цій сфері можуть бути такі: підвищення ролі і відповідальності державних інституцій з урахуванням світового досвіду регулювання процесів інформаційно-економічної взаємодії; впровадження комплексу правових механізмів регулювання діяльності міжнародних фінансових, економічних та інших організацій в Україні, вдосконалення законодавства щодо обміну технологіями, захисту об'єктів інтелектуальної власності. Тобто йдеться про формування й удосконалення інформаційно-правової основи інформаційно-економічного середовища України.

Висновки: Аналіз стану інформаційних ресурсів (ІР) країни, вивчення інформаційних потреб різноманітних категорій користувачів указують на значну різноманітність видів ІР

по формах представлення інформації, технологіях та організаційних рішеннях щодо їх зберігання та використання. Водночас накопичилася і множина проблем, які у своїй більшості є загальними для всієї сфери формування й використання ІР. Формування системи управління ІР для України на даному етапі її розвитку стає стратегічним напрямком і потребує від органів державної влади вирішення проблем, що виникають із єдиних методологічних позицій. Державна політика у сфері національних інформаційних ресурсів повинна бути спрямована на забезпечення формування умов виробництва, збереження, поширення і комплексного використання усіх видів ІР, вільного доступу до них із боку громадян і організацій будь-якої форми власності, в остаточному підсумку – на підвищення ефективності діяльності підприємств і організацій, органів державної влади і місцевого самоврядування. Вона повинна враховувати можливості міжнародного співробітництва у сфері інформаційних технологій, продуктів і послуг, реальні можливості вітчизняної інформаційної індустрії.

Результати формування системи національних інформаційних ресурсів можуть оцінюватися за такими основними факторами: зниження як сукупних витрат, так і витрат кожного споживача ІР на збір, збереження й обробку одних і тих же даних, які використовуються для різних цілей; підвищення ефективності функціонування всіх гілок влади на основі використання всієї сукупності накопичених ІР, більш динамічної організації інформаційної взаємодії при вирішенні складних проблем; подолання відомчих бар'єрів і інформаційної закритості, розвиток ІР у відповідності зі стандартами світового інформаційного співтовариства; перетворення інформації й знань у справжній ресурс соціально-економічного і духовного розвитку, підвищення рівня інформаційної незалежності держави та реальне забезпечення прав а громадян на вільне одержання й використання інформації. Також очікується зростання обсягів послуг, наданих з використанням національних ресурсів, підвищення півня інформаційної культури та загального освітнього рівня населення, підвищення прозорості та відкритості роботи органів державної влади та ефективності їх діяльності шляхом широкого використання ресурсів.

Отже, розвиток ІТ, що призвів до вільного потоку інформації, підкріплений інформаційною могутністю, створив таку ситуацію у світі, коли культурна автономія багатьох націй все більше ліквідується під тиском комунікаційних впливів ззовні, головним чином з боку могутніх економік, що контролюють інформаційний ринок. Розподіл ІР між державами є також глобальною проблемою, як і світовий розподіл енергетичних чи продовольчих ресурсів. Поглибленню інформаційної нерівності сприяє практика, що склалася у відносинах між високорозвиненими західними країнами і менш розвиненими в галузі надання допомоги в розвитку національних ІР.

ІР є важливою складовою економічної діяльності будь-якого підприємства, організації, установи і держави в цілому. Будь-який шлях економічного розвитку та практична реалізація будь-якої економічної теорії без надійного інформаційного забезпечення неможливі. Гострою і актуальною проблемою сьогодення є необхідність розробки концептуальних основ державної інформаційної політики, яка б логічно поєднувала весь комплекс інформаційних складових в єдину цільову інформаційну систему, спрямовану на виконання світоорієнтованої, системоутворювальної, прискорювально-рогресотворчої функцій інформації і знань задля економічного і соціального розвитку, підвищення добробуту людини і, врешті-решт, підвищення комунікаційної можливості забезпечення стабільності в суспільстві і державі.

Список використаної літератури:

1. *Мастяниця Й.І. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання [Текст]: монографія / Й.І. Мастяниця. – К.: НІСД, 2006. – 141с.*
2. *Інформаційне законодавство України [Текст]: науково-практичний коментар / За ред. Бондаренко С.В. – К.: Юридична думка, 2009. – 241с.*

3. Партико З.В. Теорія масової інформації та комунікації [Текст] / З.В. Партико. – Львів: Афіша, 2008.– 290с.
4. Пархоменко В.Д. Наукові і організаційні проблеми управління інформаційними ресурсами [Текст] / В.Д.Пархоменко // Науково-технічна інформація.– 2007.– №3.–С.31-36.
5. Антопольский А.Б. Проблемы учета и регистрации информационных ресурсов[Текст] / А.Б. Антопольский // Проблемы информатизации.– 2008.– №2.– С.33-40.
6. Бакут П.А. Информационные ресурсы – вопросы теории и практики / П.А.Бакут // Научно-техническая информация. Серия "Организация и методика информационной работы.– 2007.– №11.– С.16-23.
7. Нестеренко О.В. Єдина державна система електронних інформаційних ресурсів [Текст] / О.В.Нестеренко // Науково-технічна інформація.– 2006.– №4.– С.3-9.
8. Национальные модели информационного общества [Текст] / Отв.ред. и сост. Е.А. Вартанова.– М.: ИКАР, 2005.– 412с.
9. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы [Текст] / В.Л. Иноземцев.– М.: Логос, 2004.– 304с.
10. Громадяни у пошуках інформації: українські реалії [Текст] / Упоряд. С.Г.Підлуська.– К.: Агентство "Україна", 2005.– 180с.
11. Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини[Текст] / О.В. Зернецька.– К.: Освіта, 2002.– 351с.

References (BSI):

1. Mastyanysya Y.I. Informatsiyni resursy Ukrayiny: problemy derzhavnoho rehulyuvannya [Tekst]: monohrafiya / Y.I. Mastyanysya.– K.: NISD, 2006.–141s.
2. Informatsiyne zakonodavstvo Ukrayiny [Tekst]: nauково-praktychnyy komentar / Za red. Bondarenko S.V.– K.: Yurydychna dumka, 2009.– 241s.
3. Partyko Z.V. Teoriya masovoyi informatsiyi ta komunikatsiyi [Tekst] / Z.V. Partyko. – L'viv: Afisha, 2008.– 290s.
4. Parkhomenko V.D. Naukovi i orhanizatsiyini problemy upravlinnya informatsiyynyh resursamy [Tekst] / V.D.Parkhomenko // Naukovo-tekhnichna informatsiya.– 2007.– №3.–S.31-36.
5. Antopol'skyu A.B. Problemy ucheta y rehystratsyy ynformatsyonnykh resursov[Tekst] / A.B. Antopol'skyu // Problemy ynformatyzatsyy.– 2008.– №2.– S.33-40.
6. Bakut P.A. Ynformatsyonnye resursy – voprosy teoryy y praktyky / P.A.Bakut // Nauchno-tekhnycheskaya ynformatsyya. Seryya "Orhanyzatsyya y metodyka ynformatsyonnoy raboty.– 2007.– №11.– S.16-23.
7. Nesterenko O.V. Yedyna derzhavna systema elektronnykh informatsiynykh resursiv [Tekst] / O.V.Nesterenko // Naukovo-tekhnichna informatsiya.– 2006.– №4.– S.3-9.
8. Natsyonal'nye modely ynformatsyonnoho obshchestva [Tekst] / Otv.red. y sost. E.A. Vartanova.– M.: YKAR, 2005.– 412s.
9. Ynozemtsev V.L. Sovremennoe postyndustrial'noe obshchestvo: pryroda, protyvorechyya, perspektyvy [Tekst] / V.L. Ynozemtsev.– M.: Lohos, 2004.– 304s.
10. Hromadyany u poshukakh informatsiyi: ukrayins'ki realiyi [Tekst] / Uporyad. S.H.Pidlus'ka.– K.: Ahenstvo "Ukrayina", 2005.– 180s.
11. Zernets'ka O.V. Hlobal'nyy rozvytok system masovoyi komunikatsiyi i mizhнародni vidnosyny[Tekst] / O.V. Zernets'ka.– K.: Osvita, 2002.– 351s.

Ключові слова: інформація, інформаційні ресурси, економічна система, інформаційне середовище.

Ключевые слова: информация, информационные ресурсы, экономическая система, информационная среда.

Keywords: information, information resources, the economic system, the information environment.